

Na okładce: Paryż, latarnia XIX/XX w.  
Obok: Paryż, latarnie na moście Aleksandra, zbudowanym w latach 1896-1900.



## **Cenne, bezcenne/ utracone**

**Rada redakcyjna** Monika Kuhnke, Jacek Miler,  
Piotr Ogrodzki, Urszula Paszkiewicz

**Redaktor naczelny** Barbara Kobielska

**Oprac. graficzne** Karwázy©, Bartek Szlązak

**Oprac. redakcyjne** Krystyna Juriewicz

**Korekta** Krystyna Juriewicz, Maja Strzeżek

**Tłumaczenie** Marzenna Rączkowska

### **Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych**

00-461 Warszawa, Al. Ujazdowskie 6; tel./fax 62104 45; tel. 628 22 85

### **Biuro Pełnomocnika Rządu ds. Polskiego Dziedzictwa Kulturalnego za Granicą**

00-071 Warszawa, ul. Krakowskie Przedmieście 15/17; tel./fax: 826 30 59

**Redakcja:** Ośrodek Ochrony Zbiorów Publicznych,

00-461 Warszawa, al. Ujazdowskie 6, tel./faks: 621 04 45, tel.: 628 22 85

**Wydawca** **Magina sp. z o.o.** 02-878 Warszawa, ul. Gajdy 38a

Zamówienia na egzemplarze prosimy kierować na adres redakcji

## w numerze

3

Nagrobki pomniki  
gen. Józefa Dwernickiego

**Dorota Janiszewska-Jakubiak**

8

Muzeum Śląskie w Katowicach  
(1927–1939)

**Monika Kuhnke**

9

Bezpieczeństwo dóbr kultury  
– nowe idee i technologie

**Piotr Ogrodzki**

10

Zapomniana technika szypolen

**Elżbieta Walter,**  
**Jerzy Kowalski**

12

Straty wojenne 1939–1945

**Maria Romanowska-Zadrożna**

13

Grabież Europy  
100 zaginionych obiektów

**Piotr Ogrodzki**

14

Katalog strat

**Monika Barwik**

18

Piele – mała wieś z wielką historią

**Weronika Wojnowska**

22

Przemyt dzieł sztuki.  
Czy bazy danych mogą być remedium?

**Monika Ostaszewska**

23

Latarnie, czyli o oświetleniu ulic

**Janusz Mróz**

24

Podcienia w budownictwie polskim

**Jerzy Szałygin**

26

Pikieliszki

**Jolanta B. Kucharska**

28

Starożytni rabusie (7)  
Skryba Tutmozis i grobowiec  
Tutanchamona

**Mirosław Barwik**

32

Summary

**Dorota Janiszewska-Jakubiak**

# Nagrobki

## pomniki gen. Józefa Dwernickiego

**...był ambitnym i doskonałym dowódcą większych jednostek kawalerii, mógł być nawet, według opinii współczesnych, dobrym wodzem naczelnym, gdyż był pełen inicjatywy i na polu bitwy orientował się doskonale. Potrzebował jednak dobrych doradców w osobach szefów sztabu, którzy by jego krokami kierowali. Był dobrym Polakiem i zacnym człowiekiem, ale na polityce znał się słabo i dawał się, zwłaszcza na emigracji, różnym ludziom pociągać do wystąpień nie zawsze fortunnych...**

Takie oto wnioski kończą notę poświęconą generałowi Józefowi Dwernickiemu, opracowaną przez Bronisława Pawłowskiego i Józefa Dutkiewicza na potrzeby *Polskiego Słownika Biograficznego*. Wspaniały żołnierz, uczestnik wojen

napoleońskich, jeden z dowódców powstania listopadowego wstawiony zwycięstwami nad siłami rosyjskimi pod Stoczkiem, Kurowem i Borzemlem, jako działacz polityczny i emigracyjny nie cieszył się dobrą opinią. Kochany był jednak przez swoich podwładnych. To właśnie weterani wypraw wojennych postanowili uczcić pamięć generała, fundując po jego śmierci dwa pamiątkowe pomniki, szczęśliwie do dziś zachowane.

Pierwszy z nich znajduje się w Łopatynie koło Radziechowa (w dawnym województwie tarnopolskim, obecnie obwód lwowski na Ukrainie). Generał Dwernicki przebywał tam od powrotu z emigracji w 1848 r. Został wówczas owacyjnie powitany przez swoich rodaków podczas wielkiej defilady, jaką Gwardia Narodowa urządziła we Lwowie, na placu Św. Jura. *Trwała parada od 3 do 6 po południu, a Lwów cały trząsał się od entuzjastycznych okrzyków zebranych tłumów, rozbrzmiewał tonami marsza „Grzmia pod Stoczkiem armaty”, wygrywanego przez orkiestrę gwardii. Wieczorem udał się ogromny tłum z pochodniami pod mieszkanie generała. Światło ich było tak mocne, że tunę widziano na najodleglejszych przedmieściach* – pisał w 1931 r. Mieczysław Opatek w *Obraz-*



▲ Nagrobek gen. Dwernickiego na cmentarzu w Łopatynie, stan z 1994 r. Fot. ze zb. Biura Pełnomocnika Rządu